

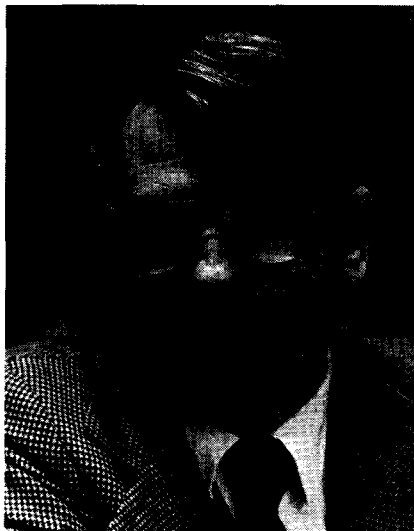
Hoofd- en bijzaken

Rond half september gebeurden er enkele interessante dingen in Den Haag. Op de derde dinsdag verschenen er een hoopgevende *Macro Economische Verkenning 1990* en een analytisch wat teleurstellende *Miljoenennota 1990*. En enkele dagen daarvoor waren de schijnwerpers op het Bezuidenhout gericht, waar de SER een historische vergadering wijdde aan de agenda van de jaren negentig. Als u zich van die SER-vergadering alleen een burenrucie tussen FNV en CNV herinnert, ligt dat niet aan u maar aan de hoofdredacties van de pers en de NOS, die in dit soort zalen een structureel onvermogen aan de dag leggen om hoofd- en bijzaken te onderscheiden. Hoofdzaak is dat sociale partners unaniem hebben geadviseerd over de reductie van het financieringstekort en over het te voeren milieubeleid, maar nog geen antwoord hebben op het centrale dilemma van de relatie tussen investeringspeil en loonmatiging, het belangrijkste knelpunt in de consolidatie van het economische herstel.

Ook de Miljoenennota weet hoofd- en bijzaken niet te scheiden, vandaar mijn teleurstelling. Demissionair of niet, een kabinet moet er wel blijk van geven te begrijpen wat er speelt. Er worden wat obligate opmerkingen gemaakt over de noodzaak van een hogere investeringsquote (blz. 9 en 19) en van een voortzetting van een gematigde loonontwikkeling (blz. 17), maar de cruciale omslag in het verband tussen die twee wordt niet in het licht gesteld: loonmatiging is niet langer een voorwaarde voor investeringsherstel. De relatie ligt inmiddels andersom, dat is de hoofdzaak waar ik uw aandacht voor vraag.

Bij decentrale loonvorming zijn matigingsafspraken op centraal niveau niet bestand tegen een werkelijkheid waarin winst in onvoldoende mate wordt omgezet in netto-investeringen. Als het investeringspeil achterblijft bij de mogelijkheden, willen de bonden de winsten niet in de bedrijven laten zitten. De investeringen kunnen en moeten omhoog van 6,5% van het nationaal inkomen naar minstens 8,5%, constateert de SER in zijn *Advies inzake het sociaal-economische beleid op middellange termijn*, als we de groei willen versnellen en het arbeidsaanbod op redelijke termijn absorberen zonder dat het economische herstel vastloopt op capaciteitsgrenzen. De financiële ruimte bij de bedrijven is aanwezig, de betalingsbalans laat een hogere import van investeringsgoederen toe. Maar bij decentrale

D.J. Wolfson

investeringsbeslissingen is de belangwekkende constatering dat de investeringsquote te laag is en hoger kan nog niet operationeel; de heer Van Lede kan geen investeringen garanderen en de heer Stekelenburg geen matiging. Hier blijkt de onmacht van ons bestel. We willen decentrale investeringsbeslissingen en decentrale loonvorming, maar we *mogen niet* de ogen sluiten voor het ervaringsfeit dat de economie als geheel zonder beleidscoördinatie niet noodzakelijk naar evenwicht tendeeft.

Op zichzelf zouden de lonen best wat omhoog kunnen. De arbeidsinkomensquote is inmiddels aan de lage kant, de bedrijven vallen echt niet meteen om en wat meer koopkracht is ook goed voor de bedrijvigheid. Maar het evenwicht tussen matigingsbereidheid en matigingsresultaat (werkgelegenheid) is nog op een tweede manier cruciaal voor de bestending van ons economische en sociale herstel. Er is een brede consensus dat een herstel van de koppelingen van ambtenarensalarissen en uitkeringen aan de inkomensontwikkeling in de bedrijven wenselijk is, al wordt er nog gestreden over de invulling daarvan. Voorwaarde voor een goed koppelingsresultaat is evenwel dat de sociale partners hun verantwoordelijkheid nemen voor een beheerste contractloonsstijging. In laatste instantie is het niet de overheid die de koppeling kan garanderen, de sociale partners moeten dat doen. Maar hoe dan, als het centrale overleg op voorhand wordt uitgehold door een te laag investeringspeil? Door ingrijpen in investeringsbeslissingen? Dat zeker niet. Maar hoe dan wel?

Dat is de belangrijkste vraag voor de komende jaren, geen schuldvraag,

maar een alles overheersende beleidsvraag aan het begin van een periode waarin er weer iets te verdelen valt. Het antwoord op die vraag is nog niet uitgekristalliseerd. In het arbeidsvoorwaardenoverleg zullen we het moeten zoeken in winstdeling, in scholing en andere werkgelegenheidsbevorderende maatregelen binnen de onderneming, in een tikkeltje arbeidsduurverkorting (niet te veel meer) en in de toepassing van het beginsel 'de vervuiler betaalt' op de premiestelling van bedrijven die hun loonsom per werknemer niet in de hand houden. Meer in het algemeen kunnen voorstellen afgestoft worden die ik al jaren geleden heb gedaan om te komen tot systemen van 'begeleide' loonvorming op het moment dat de consolidatie van het economische herstel zou worden bedreigd¹. Zo'n begeleide loonvorming is een met financiële prikkels afgedwongen loonpolitiek op hoofdlijnen, in een model dat de coördinatie van doelstellingen in de economische politiek bevordert zonder de verstarring van een geleide-loonpolitiek te introduceren.

Zo eindigt deze column met een ego-trip: ik wist het allemaal al, jaren geleden, I told you so! Let u daar maar niet op. Waar het om gaat is dat we de hele Miljoenennota, de hele Macro Economische Verkenning en het hele economische herstel kunnen vergeten als we de balans tussen matigingsbereidheid en matigingsresultaat niet kunnen herstellen. Als u dat probleem nu maar vasthoudt als de hoofdzaak, dan mag u mijn gelijkzeggigheid over hoe dat moet worden opgelost als bijzaak beschouwen.

1. Het uitvoerigst in M. Brouwer en M.J. Ellman (red.), *De collectieve sector in de crisis*, 1983, blz. 147-158.